

EU-TILIDIREKTIIVIN TOTEUTUS KANSALLISELLA TA- SOLLA

Peruspankkipalvelut käytännössä

Kataja Tarmo

Opinnäytetyö
Kauppa ja hallinto
Liiketalouden koulutusohjelma
Tradenomi (AMK)

2019

Kauppa ja hallinto
Liiketalouden koulutusohjelma
Tradenomi (AMK)

Tekijä	Tarmo Kataja	Vuosi	2019
Ohjaaja(t)	Tia Lämsä		
Työn nimi	EU-Tilidirektiivin toteutus kansallisella tasolla Peruspankkipalvelut käytännössä		
Sivu- ja liitesivumäärä	40		

Finanssialan sääntely on lisääntynyt voimakkaasti finanssikriisin jälkeen. Tämä näkyy erityisesti EU:sta tulevassa sääntelyssä. Tämä on aiheuttanut muutoksia myös kansalliseen lainsäädäntöön Suomessa. EU:n direktiivien seurauksena on muutettu ja tullaan muuttamaan luottolaitostoiminnasta annettua lakia, Finanssivalvonnasta annettua lakia, maksulaitoslakia, rahanpesulakia ja maksupalvelulakia. Sääntelyllä pyritään finanssikriisien torjumiseen, kuluttajansuojan kehittämiseen ja kilpailun ylläpitämiseen.

Keskityn opinnäytetyössäni selvittämään mitä uudistunut tilidirektiivi 2014/92/EU tarkoittaa kansallisella tasolla. Opinnäytetyön tavoitteena on selvittää mikä on tilidirektiivissä määritelty peruspankkipalvelukokonaisuus. Missä tilanteissa pankki tarjoaa asiakkaalle peruspankkipalveluita ja voiko pankki kieltäytyä peruspankkipalvelujen tarjoamisesta.

Opinnäytetyö toteutettiin perehtymällä luottolaitosten toimintaa säätelevään lainsäädäntöön ja alaa sääteleviin EU- direktiiveihin. Tietoa hankittiin artikkeleista, verkkojulkaisuista ja viranomaisten valmistelu- ja lausuntomateriaaleista, sekä finanssialan toimijoiden tuottamasta materiaalista. Lisäksi hyödynnettiin Finanssivalvonnasta saatuja tietoja ja tekijän omaa pankkikokemusta.

Tutkimus osoittaa, että direktiivin edellyttämiä peruspankkipalveluita on Suomessa hyvin tarjolla verrattuna moniin muihin Euroopan unionin jäsenvaltioihin. Selvityksen perusteella peruspankkipalvelujen kysyntä on ollut toistaiseksi vähäistä. Keskeisin syy peruspankkipalvelujen avaamisesta kieltäytymiselle on ollut se, ettei pankki ole voinut tunnistaa asiakasta luotettavasti. EU-tasolla pankkipalveluja ja mahdollista lisäsääntelyä tarkastellaan seuraavan kerran syksyllä 2019.

Avainsanat: direktiivi, maksupalvelu, maksuväline, peruspankkipalvelu, perusmaksutili, sääntely, verkkopalvelu.

Business and Administration
Degree Programme in Business Administration
Bachelor of Business Administration

Author	Tarmo Kataja	Year	2019
Supervisor	Tia Lämsä		
Subject of thesis	Implementation of the EU accounting directive at national level. Basic banking services in practice		
Number of pages	40		

Financial regulation has increased dramatically since the financial crisis. This is particularly evident in EU regulation. This has also caused changes in national legislation in Finland. As a result of EU directives, the law on credit institutions, the act on financial supervision, the law on payment institutions, the money laundering act and the payment services have been amended. The aim of regulation is to combat financial crises, develop consumer protection and maintain competition.

The thesis includes an explanation of what the reformed Accounting Directive 2014/92 / EU means at national level. The aim of the thesis is to find out what is the basic banking package as defined in the Account Directive. In what situations does the bank provide basic banking services to the customer and can the bank refuse to provide basic banking services.

The thesis was carried out by familiarizing with the legislation regulating the activities of credit institutions and the EU directives regulating the sector. The information was obtained from articles, online publications and preparatory and comments from public authorities, as well as material produced by financial actors. In addition, information from the Financial Supervisory Authority and author's own banking experience was utilized.

The study shows that basic banking services required by the Directive are well served in Finland, compared to many other EU Member States. According to the survey, the demand for basic banking services has so far been low. The main reason for refusing access to basic banking services has been that the bank has not been able to reliably identify the customer. At EU level, banking services and possible additional regulation will be reviewed in autumn 2019.

Key words: directive, payment service, payment instrument, basic banking service, basic payment account, regulatory, online service.

SISÄLLYSLUETTELO

1	JOHDANTO	6
2	YLEISTÄ PANKKITOIMINNASTA	7
2.1	Pankkitoiminta Suomessa.....	7
2.2	Hyvä pankkitapa	8
3	HENKILÖASIAKKAAN PANKKIPALVELUT	10
3.1	Päivittäispalvelut	10
3.2	Rahoituspalvelut	11
3.3	Varallisuudenhoitopalvelut.....	11
3.4	Muut palvelut.....	12
4	EUROOPAN UNIONIN TILIDIREKTIIVI.....	13
4.1	Taustaa tilidirektiiville	13
4.2	Tilidirektiivin sisältö	14
5	PERUSPANKKIPALVELUJEN SISÄLTÖ	16
5.1	Peruspankkipalvelujen käyttäminen.....	16
5.2	Perusmaksutili.....	17
5.3	Maksuväline.....	17
5.4	Sähköiset palvelut.....	18
6	PERUSPANKKIPALVELUT SUOMESSA.....	19
6.1	Peruspankkipalvelujen toteutuminen Suomessa.....	19
6.2	Peruspankkipalvelujen saatavuus ja hinnoittelu.....	19
6.3	Maksutilien vertaileminen.....	20
7	PERUSMAKSUTILIN AVAAMINEN.....	24
7.1	Asiakkaan tunnistaminen asiakkuutta perustettaessa.....	24
7.2	Perusmaksutulisopimus	25
7.3	Perusmaksutilin avaamisesta kieltäytyminen.....	26
7.4	Maksuvälineen käyttäminen.....	28
7.5	Maksuvälineen käyttäjän vastuu	29
8	MAKSUTILIN SIIRTO	30
8.1	Pankin vaihtaminen.....	30

8.2	Tilinsiirron toteuttaminen.....	31
9	FINANSSIALAN SÄÄNTELY TULEVAISUUDESSA.....	33
9.1	Tulossa olevia muutoksia.....	33
9.2	Tilidirektiivin seuraava vaihe	34
10	POHDINTA.....	35
	LÄHTEET.....	37

1 JOHDANTO

Finanssialan muutos on ollut voimakasta viime vuosien aikana. Lisääntyvä Euroopan unionin tasolta lähtevä sääntely on tuonut mukanaan muutoksia kansalliseen lainsäädäntöön. Muutoksia on tehty mm. lakiin luottolaitostoiminnasta, maksupalvelulakiin ja lakiin vahvasta sähköisestä tunnistamisesta ja sähköisistä luottamuspalveluista. Kaikkien näiden taustalla on Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivi 2014/92/EU. Direktiiviä on kutsuttu myös tilidirektiiviksi. Tämä direktiivi sääntelee maksutileihin liittyvien maksujen vertailukelpoisuutta, maksutilien siirtämistä ja mahdollisuutta käyttää perusmaksutilejä.

Valitsin opinnäytetyön aiheeksi finanssialaan liittyvän aiheen, koska työskentelen rahoitusalaalla ja aihe on ajankohtainen. Ajankohtaiseksi aiheen tekee pankkisektorilla tapahtuva konttoriverkoston supistuminen ja sähköisten palvelujen lisääntyminen, koska näillä on vaikutusta pankkipalveluiden saatavuuteen. Rahanpe-suun liittyvä talousrikollisuus on myös kasvussa ja sen estäminen vaikuttaa omalta osaltaan myös pankissa tehtävään työhön. Pankkisektorilla on ollut viime vuosien aikana jatkuvasti esillä lisääntyvä sääntely ja sen tuomat muutokset. Sääntelyn määrä on suuri ja oleellisen hahmottaminen kaiken keskeltä voi olla haastavaa. Oikeus peruspankkipalveluihin ETA-maassa laillisesti asuvalla voi tuoda mukanaan pankkeihin entistä enemmän asiakkaita muista maista. Pankkien mahdollisuudesta kieltäytyä palvelujen avaamisesta on lainsäädännön mukaan verrattain hankalaa.

Tämän opinnäytetyön tavoitteena muodostaa kokonaiskuva mitä tarkoitetaan direktiivin määrittelemillä peruspankkipalveluilla. Mitä oikeuksia se antaa kansalaisille ja miten se vaikuttaa pankkien toimintaan. Sisältö perustuu pääosin aiheeseen liittyviin Euroopan unionin direktiiveihin, kansalliseen lainsäädäntöön, kirjoitettuun artikkelihin ja käytännön kokemukseen.

Opinnäytetyön luvut kaksi ja kolme käsittelevät yleistä asiaa suomalaisista pankkipalveluista ja henkilöasiakkaille tarjottavista palveluista. Neljännestä luvusta eteenpäin käsitellään peruspankkipalveluiden kokonaisuutta.

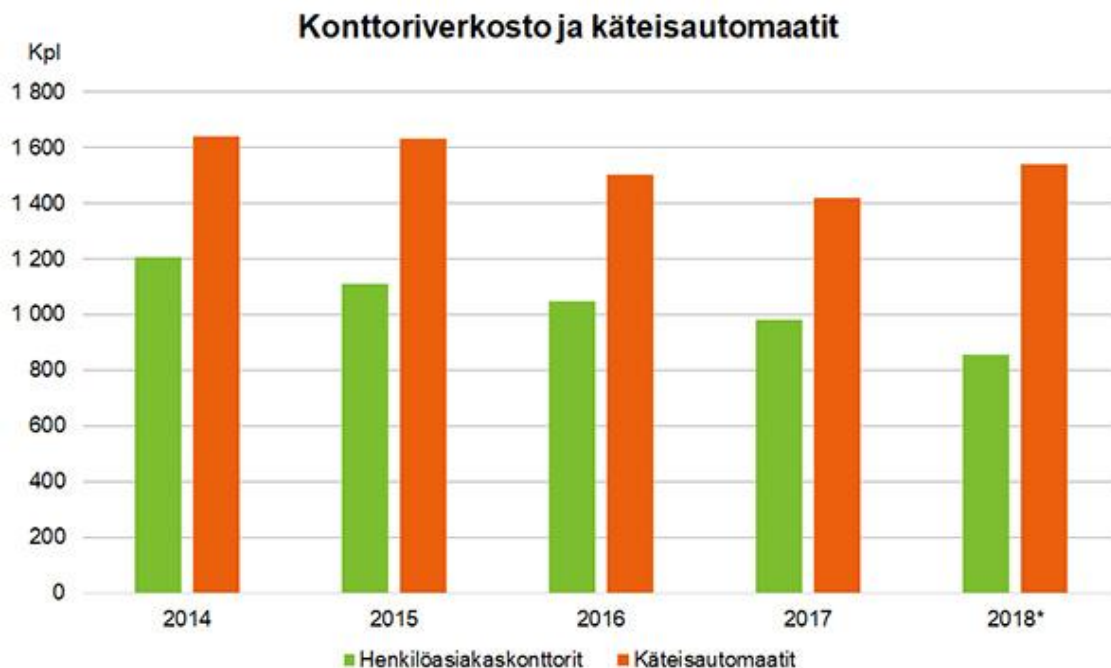
2 YLEISTÄ PANKKITOIMINNASTA

2.1 Pankkitoiminta Suomessa

Pankkien toiminta on ollut jo usean vuoden ajan voimakkaan murroksen keskellä. Asiakaskäyttäytymisen muutos, digitalisaatio, kilpailun kiristyminen ja sääntelyn tuomat lakimuutokset ovat lisänneet tarvetta toimintojen ja palvelujen uudelleen järjestelyyn. Konttoriverkosto on supistunut vuosi vuodelta ja sähköisten palvelujen kehitys on mennyt vauhdilla eteenpäin. Sähköinen palvelukanava on suosittu henkilöasiakkaiden palvelukanava, mutta siitä huolimatta myös henkilökohtaiselle palvelulle on tarvetta ja kysyntää (Talouselämä 2018). Talletuspankkien toimintaa ohjaa mm. laki luottolaitostoiminnasta ja talletuspankkilaki. Pankki voi osittain päättää itse asiakasvalinnastaan ja määrittellä itse palvelutarjontansa laajuuden. Talletuspankin on tarjottava kuitenkin kaikille ETA-valtioissa laillisesti asuville henkilöille tasapuolisesti peruspankkipalveluita. Peruspankkipalveluita ovat maksutili, maksupalvelut ja sähköisen tunnistamisen palvelut (Laki luottolaitostoiminnasta 610/2014 15:6.1 §).

Pankkien toimintaa valvova viranomaisena Suomessa on Finanssivalvonta (Fiva). Fiva valvoo Suomessa toimivien rahoitus- ja vakuutuslaitosten toimintaa. (Finanssivalvonta 2018a.) Valvontaa suoritetaan tekemällä kyselyitä ja tarkastuksia. Fiva antaa pankeille myös ohjeita ja määräyksiä. Euroopan Unionin tasolla toimii valvontaviranomaisena Euroopan pankkiviranomainen (EBA), Euroopan vakuutus- ja lisäeläviranomaisena (EIOPA) ja Euroopan arvo-paperimarkkinaviranomainen (ESMA). Näillä on normiantovalta ja ne voivat antaa myös ohjeita ja suosituksia finanssialalle (Kontkanen 2015, 38-42)

Finanssivalvonnan vuosittainen selvitys osoittaa, että pankkikonttoreiden määrä laskee vuosittain. Henkilöasiakaskonttoreiden määrä on vuodesta 2014 vuoteen 2018 laskenut noin 1200 konttorista noin 850 konttoriin (kuvio 1). Viimeisimmän selvityksen mukaan käteisautomaattien määrä kääntyi nousuun. (Finanssivalvonta 2018b.)

* Konttoreissa eivät ole mukana S-Pankin käteispalveluja tarjoavat asiointipisteet alueosuuskaupoissa (2018: 95 kpl).

Kuvio 1. Finanssivalvonta. Konttoriverkosto 2018.

2.2 Hyvä pankkitapa

Suomalaisten finanssialan toimijoiden, kuten pankkien ja vakuutuslaitosten, edunvalvojana toimii Finanssiala ry, aikaisemmalta nimeltään Finanssialan keskusliitto. Järjestön tehtävänä on seurata alan kehitystä ja vaikuttaa sitä koskevaan päätöksentekoon ja lainsäädäntöön. Finanssiala ry antaa asiantuntijalauseintoja lainsäädännön valmisteluvaiheessa, osallistuu finanssialaa koskevaan yhteiskunnalliseen keskusteluun ja toimii myös työmarkkinaosapuolena.

Finanssialalle on hyväksytty hyvän pankkitavan periaatteet vuonna 2015. (Finanssialan keskusliitto 2015.) Vaikka pankkien toimintaa ohjaa lait ja viranomaisien ohjeet ja määräykset, on hyvän pankkitavan periaatteilla myös tärkeä osa pankin ja asiakkaan välisessä toiminnassa. Laissa säädettyjen asioiden lisäksi luottolaitoksilta edellytetään myös hyvän pankkitavan noudattamista (Laki luottolaitostoiminnasta 15:1.1 §).

Finanssialaa koskevan hyvän pankkitavan periaatteiden keskeinen sisältö koskee pankkitoiminnan sujuvuutta, avoimuutta ja luotettavuutta. Periaate sisältää myös pankin ja asiakkaan välisen suhteen ja pankin toimintatavat.

Pankkien on huolehdittava tallettajan aseman turvaamisesta toimimalla rehellisesti. Henkilökunnan tulee olla riittävästi koulutettu ja toimintaa pitää ohjata ja valvoa. Toiminnassa ja ratkaisuissa on otettava huomioon asiakkaan etu ja palveluvaihtoehtoista ja sisällöstä on annettava riittävästi tietoa. Asiakkuudesta kieläytymisen peruste ei saa olla syrjivää, esimerkiksi asiakkaan maksuhäiriöiden tai kansallisuuden perusteella. Pankin on tunnettava asiakkaan jo lainkin perusteella, mutta myös hyvä pankkitapa edellyttää, että pankki tuntee asiakkaansa taloudellisen tilanteen riittävän laajasti. Palveluiden markkinoinnin pitää olla totuudenmukaista ja selkeää. Hyvään pankkitapaan sisältyy myös määritykset pankkisalaisuuden noudattamisesta, peruspankkipalvelujen tarjoamisesta, maksupalvelut, luottopalvelut ja sijoittamisen palvelut. Asiakaspalautteet ja -valitukset pitää käsitellä asianmukaisesti ja riittävän nopeasti. (Finanssialan keskusliitto 2015.)

3 HENKILÖASIAKKAAN PANKKIPALVELUT

3.1 Päivittäispalvelut

Henkilöasiakkaalle tarjotaan pankeissa laajasti erilaisia palveluja. Palvelukokonaisuuteen kuuluu palveluja mitä lähes kaikki kuluttajat käyttävät päivittäin, esimerkiksi maksamiseen liittyvät palvelut. Nämä ovat osa peruspankkipalveluja. Pankit tarjoavat eri tyyppisiä luottoja asiakkaille heidän hankintojensa rahoittamiseen. Erilaiset varallisuudenhoitoon liittyvät palvelut kuuluvat myös henkilöasiakkaalle tarjottaviin palveluihin. Lisäksi pankit voivat tarjota resurssiensa puitteissa myös vakuutus- ja lakipalveluita.

Päivittäispalveluilla tarkoitetaan asiakkaan päivittäisten raha-asioiden hoitamiseen tarkoitettuja palveluja. Palvelukokonaisuuteen kuuluu maksutili, maksuväline ja verkkopalvelu. Maksutili on asiakkuuden perusta ja siihen liitetään asiakkaan tarvitsemat maksamisen palvelut, joita ovat pankkikortti ja verkkopalvelu. (Finanssiala ry 2018a.) Pankkien toiminnan yksi tärkeimmistä tehtävistä on maksuliikenteen tarjoaminen ja hoitaminen. Lähes jokainen asiakas käyttää maksujenvälityspalveluja, kuten korttimaksuja, verkkomaksuja ja tilisiirtoja. (Wuolijoki 2009,298.) Maksamisen palveluja käytetään entistä enemmän sähköisissä kanavissa ja käteisen rahan käyttö vähenee. Tilien, maksuvälineiden ja verkkopalvelun hinnat vaihtelevat pankkikohtaisesti. Asiakkuus pankkiin syntyy tilin avaamisella, jonka yhteydessä pankin on tunnistettava asiakas virallisesta ja hyväksytystä henkilöllisyysasiakirjasta. Tällaisia asiakirjoja ovat mm. ajokortti, henkilökortti, passi ja kuvallinen Kela-kortti (Finanssivalvonta 2018c).

Vuoden 2019 alussa tullut muutos vahvaan sähköiseen tunnistamiseen ja sähköisiä luottamuspalveluja koskevaan lakiin toi muutoksen vahvaa sähköistä tunnistamisvälinettä haettaessa tapahtuvaan tunnistamiseen (Laki vahvasta sähköisestä tunnistamisesta ja sähköisistä allekirjoituksista annetun lain muuttamisesta 533/2016 2:17 §). Lakimuutoksella ei ollut vaikutusta tavanomaiseen pankkiasioinnin tunnistamiseen.

3.2 Rahoituspalvelut

Pankit rahoittavat asiakkaidensa hankintoja tarjoamalla erilaisia lainoja. Lainat ts. luotot jakaantuvat asuntoluottoihin ja kulutusluottoihin. Vakituisen asunnon hankintaan tai sen kunnostukseen pankit tarjoavat asuntoluottoa ja muihin hankintoihin kuten autoon, kesämökkiin tms. tarjotaan kulutusluottoa. Luoton saamisen ehtona on asiakkaan maksukyky, omarahoitusosuus ja luotolle asetettavat vakuudet. Vakuudeksi käy reaaliomaisuus, jonka käyvästä arvosta vakuudeksi noteerataan 50 – 70 %, kohteesta riippuen. Reaalivakuuksia ovat kiinteistöt, asunto-osakkeet ja osa arvopapereista. Asiakkaan maksukyky, omarahoitusosuus ja vakuudet voivat vaikuttaa maksettavaan korkoon ja takaisinmaksuaikaan. (Finanssiala ry 2018b.)

Luottoihin voidaan liittää myös lisäpalveluja, joilla pyritään turvaamaan asiakkaan maksukyky korko- tai elämäntilanteen muuttuessa. Tällaista lisäturvaa antaa korkokatto tai lainaturvavakuutus. Korkokatto on lisäturva, millä rajoitetaan koron nousua. Korkokattosopimuksella määritellään luotosta maksettavalle korolle yläraja markkinakorkojen nousua vastaan (Alhonsuo, Nilsen, Nousiainen, Pellikka & Sundberg 2012, 252). Lainaturva on vakuutus työkyvyttömyyden ja kuoleman varalle. Lainaturvalla turvataan luotonottajan taloudessa tapahtuvien äkillisten tilanteiden, kuten työkyvyttömyys tai kuolema, varalta takaisinmaksukyky (Kontkanen 2016, 22). Asuntorahoitukseen liittyvä sääntely rajoittaa luototussuhteen määrän ensiasunnoissa 95 %:iin ja muissa kuin ensiasunnoissa 90 %:iin vakuuksien käyvästä arvosta. (Laki luottolaitostoiminnasta 610/2014 15:11 1-4 §).

3.3 Varallisuudenhoitopalvelut

Pankit tarjoavat resurssiensa puitteissa asiakkailleen erilaisia varallisuuden hoitoon liittyviä säästämisen ja sijoittamisen tuotteita ja palveluja. Keskeisimpiä varallisuudenhoidon palveluja ovat sijoitusneuvonta, arvopaperivälitys, sijoitusrahastot ja vakuutussäästämisen tuotteet (Alhonsuo ym. 2012, 280). Yleisin pankista tarjottava sijoittamisen palvelu kohdistuu rahastosäästämiseen. Pankit tarjoavat aktiivisesti asiakkailleen säännöllistä rahastosäästämistä. Sopimuksen

mukaan asiakkaan tililtä lähtee automaattisesti kuukausittain valittu summa, jolla merkitään valitun rahaston osuuksia.

Sijoittamisen palvelujen tarjoamiseen liittyy laaja sääntelykokonaisuus. MiFID II -direktiivin ja MiFIR-asetuksen tavoitteena on parantaa sijoittajan suojaa ja lisätä kaupankäynnin avoimuutta koko EU:n alueella (Finanssivalvonta 2018d). MiFID II (Markets in Financial Instruments Directive) on rahoitusmarkkinoita koskeva direktiivi ja MiFIR (Markets in Financial Instruments Regulation) on rahoitusmarkkinoita säätelevä asetus. Sijoituspalveluja koskeva lainsäädäntö edellyttää sijoituspalvelujen tarjoajan ja asiakkaan välillä kirjallista sopimusta, missä on määriteltä yleiset sijoituspalveluja koskevat ehdot ja osapuolten oikeudet ja velvollisuudet (Sijoituspalvelulaki 14.12.2012/747 10:3 §). Sijoitustehtävissä toimivilta edellytetään riittävää koulutusta. Pienempien pankkien mahdollisuudet antaa sijoitusneuvontaa ovat supistuneet lisääntyneen sääntelyn myötä.

3.4 Muut palvelut

Perinteisten pankkipalvelujen lisäksi pankit voivat tarjota myös muita palveluja. Tarjontaan voi kuulua erilaisia omaisuus-, henkilö ja henkivakuutuspalveluja. Vakuutustuotteet eivät ole pankin omia tuotteita, vaan pankki toimii vahinkovakuutusyhtiön tai henkivakuutusyhtiön eli vakuutuksenantajan lukuun sen edustajana (Alhonsuo ym. 2012, 126). Vakuutustuotteilla voidaan turvata henkilöille ja omaisuudelle tapahtuvia äkillisiä vahinkoja. Yleisimpiä omaisuuteen liittyviä vakuutuksia ovat kotivakuutus ja ajoneuvojen vakuutukset. Henkilöihin kohdistuvia ovat tapaturmavakuutus, matkustajavakuutus, sairauskuluvakuutus, työkyvyttömyysvakuutus ja henkivakuutus. Lisäksi vakuutuksen kohteena voi olla myös kotieläimet kuten koirat, kissat ja hevoset.

Edellä lueteltujen palvelujen lisäksi pankit voivat tarjota asiakkailleen lisäksi lainopillisia palveluja. Näistä on säädetty Luottolaitostoiminnasta annetussa laissa. Tällaisia ovat mm. kiinnitys- ja lainhuotohakemukset, kauppa- ja lahjakirjat, avioehtosopimukset, ositussopimukset, testamentit, perunkirjat, perinnönjaot ja edunvalvontavaltuutukset. (Kontkanen 2016, 245-252.)

4 EUROOPAN UNIONIN TILIDIREKTIIVI

4.1 Taustaa tilidirektiiville

Euroopan neuvoston ja parlamentin direktiivi 2014/92/EU on annettu heinäkuussa 2014. Direktiivi tunnetaan tilidirektiivinä ja siinä säännellään perusmaksutilin käytöstä, maksutilien siirrosta ja maksutileihin liittyvien maksujen vertailukelpoisuudesta. Sääntelyn taustalla on aikaisemmin annettu Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivi 2007/64/EY sisämarkkinoiden maksupalveluista, Euroopan komission suositus mahdollisuudesta käyttää tavanomaista maksutiliä, 2011/442/EU sekä Euroopan parlamentin päätöslauselma 4.7.2012 suosituksista komissiolle peruspankkipalvelujen saatavuudesta. Päätöslauselmassa tuli esille merkittävä tarve kehittää sisämarkkinoiden pankkipalveluja. Uudella tilidirektiivillä pyritään varmistamaan peruspankkipalvelujen saatavuus, vähittäispankkitoiminnan sisämarkkinoiden kehitys ja kilpailu, maksujen vertailukelpoisuus ja maksutilien siirtäminen pankista toiseen.

Direktiivissä on huomioitu kuluttajien vähäinen liikkuvuus vähittäispankkien välillä, minkä arvioidaan johtuvan maksujen ja palvelujen vertailun vaikeudesta ja maksutilien siirtämisen vaikeudesta. Kansallisten sääntelyjen välillä on havaittu olevan eroja, jotka vaikeuttavat ja vaikuttavat maksutilien vertailukelpoisuuteen. Ongelmilla maksutilin avaamisessa on arvioitu olevan jopa vaikutusta kansalaisten liikkuvuuteen unionin alueella. Ongelmaksi on koettu myös se, että osalta asiakkaista voidaan evätä tilin avaaminen kokonaan. Aikaisempi sääntely ei ole johtanut kaikilta osin riittävään kehitykseen. Kansallisella tasolla ei ole toteutettu unionin alueella sovittuja toimenpiteitä, osittain siitäkin syystä, että määräykset ovat olleet suosituksia, ei sitovia. Lisäksi on huomioitava, että maksutilien siirtoon liittyvät asiat kansallisessa lainsäädännössä koskevat tilinsiirtoja vain jäsenvaltion sisällä, ei jäsenvaltioiden välillä. (Euroopan Unioni 257/214-215.)

Erot peruspankkipalveluiden saatavuudessa ovat suuria eri jäsenvaltioissa. Euroopan komission arvion mukaan unionin alueella on noin 30 miljoonaa ihmistä ilman pankkitiliä, eli noin 7% aikuisväestöstä ((Euroopan parlamentti 2012). Maa ilman pankin selvityksen mukaan esimerkiksi Romaniassa ja Bulgariassa vain

noin puolella aikuisväestöstä on pankkitili. Suomessa ja Tanskassa lähes kaikki kotitaloudet käyttävät jo nyt maksupalveluja. (Demirguc-Kunt & Klapper 2012, 50-52.) Sääntelyn myötä tilanne on parantunut merkittävästi mm. Belgiassa ja Ranskassa. Usealta jäsenvaltiolta puuttuu edelleen säännökset ja vapaaehtoiset määräykset palveluntarjoajille peruspankkipalvelujen tarjoamisesta. Yksi syy tähän lienee se, ettei direktiivissä ole määritelty sanktioita jäsenvaltioille, jollei direktiiviä panna täytäntöön. (Euroopan parlamentti 2012.)

4.2 Tilidirektiivin sisältö

Tilidirektiivi sisältää säännökset kuluttajalle tarjottavien peruspankkipalvelujen sisällöstä ja niiden vertailumahdollisuuksista. Direktiivillä pyritään poistamaan tunnistetut ongelmat peruspankkipalveluiden saatavuudessa ja tilien siirrettävyydessä (kts. kappale 4.1), sekä velvoittamaan jäsenvaltioita toteuttamaan sääntelyn tuomat vaatimukset.

Direktiivissä edellytetään riippumatonta, julkisesti saatavilla olevaa maksutilien vertailusivustoa. Suomessa sivustoa ylläpitää FINE Rahoitus- ja vakuutusneuvonta. Sivustolla voi tehdä maksutilivertailuja eri pankkien ja paikkakuntien välillä (FINE 2019). Maksutilin siirtoprosessi tulee olla yhtäläinen koko unionin alueella. Palveluntarjoajien on tarjottava nopea ja turvallinen toimintamalli tilien siirron mahdollistamiseksi. Kuluttajalla pitää olla mahdollisuus sopia yhdellä sopimuksella vastaanottavan palveluntarjoajan kanssa saapuvista tilisiirroista, pysyvistä toimeksiannoista ja suoraveloitustuutuksista. Siirtävän palveluntarjoajan on annettava vastaanottavalle palveluntarjoajalle tarvittavat tiedot, jotta maksut jatkuvat myös uudella tilillä. Tämän pitäisi olla mahdollista myös rajan ylittävän tilin siirron osalta. (Euroopan Unioni 257/218-220.) Tilastoja tilin siirtojen toteutumista jäsenvaltiosta toiseen ei ole saatavilla. Tilin siirtoja toteutettiin Suomessa vuonna 2017 Finanssivalvonnan antaman tiedon mukaan 23045 kpl (Neuvonen 2019).

Kuluttajia ei saa syrjiä kansalaisuuden tai asuinpaikan perusteella eikä unionin perusoikeuskirjassa olevan syyn perusteella. Myöskään hakijan taloudellisella tilanteella, mukaan lukien luottotiedot, ei saa olla vaikutusta. Tilidirektiivin tuomat

säännökset parantavat yhdenvertaisuuden toteutumista (Moniheli ry 2017). Samat oikeudet koskevat kaikkia unionin alueella laillisesti asuvaa unionin kansalaisia tai unionin ulkopuolelta tullutta henkilöä. Perusmaksutiliin ovat oikeutettuja myös Geneven sopimuksen mukaiset pakolaiset ja muiden kansainvälisten sopimusten mukaiset turvapaikan hakijat. Perusmaksutilihakemus on käsiteltävä viipymättä, viimeistään kymmenen vuorokauden kuluessa hakemuksen jättämisestä. Jos hakemus hylätään, on hylkäyksestä annettava asiakkaalle perusteltu selvitys. (Euroopan Unioni 257/220-222.)

Direktiivin mukaan kuluttajan pitää pystyä käyttämään perusmaksutiliin kuuluvia palveluja, kuten varojen tallettamista, käteisnostoja ja erilaisia maksutapahtumia tilisiirtoina tai maksukortilla. Myös mahdollisuus verkkopalvelun käyttöön on sisällytettävä perusmaksutilisopimukseen. Tapahtumien määrää ei saa rajoittaa ja ohjata hinnoittelulla. Mahdolliset lisäpalvelut voidaan hinnoitella, mutta itse perusmaksutilin pitää olla maksuton tai maksun pitää olla kohtuullinen. (Euroopan Unioni 257/222-223.)

5 PERUSPANKKIPALVELUJEN SISÄLTÖ

5.1 Peruspankkipalvelujen käyttäminen

Kaikilla kansalaisilla on tarve käyttää rahaa lähes päivittäin. Kaikki hankinnat kauppaliikkeistä on maksettava yleensä ostohetkellä. Maksun saajalla on oikeus päättää millä tavalla hän ottaa maksun vastaa (Kilpailu- ja kuluttajavirasto 2015). Asiakas voi valita kuitenkin pääsääntöisesti itse maksaako hän ostoksensa käteisellä rahalla vai maksukortilla. Euromääräisesti suuret hankinnat voi hankkia usein myös niin että kauppaliiike laskuttaa asiakasta ja asiakas saa sovitun maksuajan. Myös useat jatkuvat palvelut laskutetaan kuukausittain tai muutoin säännöllisesti. Tällaisia ovat mm. sähkö, vesi, puhelin, vuokra, vakuutus, erilaiset julkisen sektorin maksut ja verot. Laskun perusteella maksettavat tavarat ja palvelut voi maksaa pankkisiirrolla pankissa tai käyttämällä pankin maksupalvelua. Nykyaikaisempi tapa laskun maksuun on maksaa paperinen lasku omassa verkkopankissa tai sopia palvelun toimittajan kanssa e-laskusta tai suoraveloituksesta. Suoraveloitussopimus tehdään pankissa ja laskun veloitus tapahtuu tililtä automaattisesti eräpäivänä. E-lasku tulee automaattisesti maksajan verkkopankkiin. Lasku maksetaan automaattisesti eräpäivänä tai vasta maksajan erillisen hyväksynnän jälkeen, riippuen siitä kumpi maksutapa on valittu.

Kansalaisen oikeus ja mahdollisuus hoitaa raha-asioitaan eri tavoilla on turvattu lainsäädännössä monin eri tavoin. Keskeiset asiat on määritelty peruspankkipalveluiksi, joihin jokaisella ETA-valtiossa laillisesti asuvalla on oikeus (Laki Luottolaitostoiminnasta 610/2014 15:6.1 §). Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivi 2014/92EU sisältää säännökset perusmaksutilistä, maksutilien siirtämisestä ja maksutileihin liittyvien maksujen vertailukelpoisuudesta. Peruspankkipalveluihin kuuluu maksutili, maksupalveluita ja sähköisen tunnistamisen palveluita.

Peruspankkipalveluihin liittyvän lainsäädännön uudistus on parantanut kuluttajien asemaa. Uudistuksen tultua julkisuuteen hyvänä asiana pidettiin mm. sitä, että jatkossa verkkopalvelu on kaikkien kansalaisten saatavilla, myös maksuhäiriöisille kansalaisille. (Kilpailu- ja kuluttajavirasto 2016.)

5.2 Perusmaksutili

Pankkipalvelujen perustana on aina pankkitili. Pankin on avattava asiakkaalle maksutili pääsääntöisesti aina, kun asiakas sitä vaatii. Oikeus maksutiliin ja muihin peruspankkipalveluihin on kaikilla ETA-maassa laillisesti asuvilla luonnollisilla henkilöillä, jotka voidaan tunnistaa luotettavasti. Oikeus koskee sellaista maksutiliä, mitä ei ensisijaisesti käytetä elinkeino- tai ammattitoiminnassa. Avaamisesta kieltäytyminen on mahdollista, jos asiakasta ei pystytä tunnistamaan (Laki rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämisestä 28.6.2017/444 3:3.1 §). Perusmaksutiliin on sisällytettävä mahdollisuus varojen tallettamiseen sekä mahdollisuus tilivarojen nostoon käteisenä ETA-valtion alueella. Maksutapahtumat on voitava suorittaa suoraveloituksena, maksukortilla ja tilisiirrolla. Asiakkaalle on oikeus toteuttaa em. maksutapahtumat konttorissa tai verkkopalvelussa. (Laki Luottolaitostoiminnasta 610/2014 15:6a.1 §).

Tilillä olevat varat kuuluvat talletussuojan piiriin. Talletussuojalla tarkoitetaan tallettajan talletuksilleen saamaa turvaa tilanteissa, joissa talletuspankki on maksukyvytön (Rahoitusvakausvirasto). Talletussuoja koskee enintään 100 000 euroa samassa talletuspankissa olevaa korvauskelpoista talletusmäärää (Laki rahoitusvakausviranomaisesta 1195/2014 5:8.1 §). Talletussuojarahastoa hallinnoi Rahoitusvakausviranomainen, joka Suomessa on Rahoitusvakausvirasto. (Laki rahoitusvakausviranomaisesta 1195/2014 5:1.1 §). Rahoitusvakausvirasto vastaa taloudellisiin vaikeuksiin joutuneiden luottolaitosten ja sijoituspalveluyritysten toiminnan uudelleen järjestämisestä (Rahoitusvakausvirasto).

5.3 Maksuväline

Maksuvälineellä tarkoitetaan tässä yhteydessä maksukorttia. Perusmaksutiliin liitettävä maksukortti on kansainvälinen Debit-kortti. Nykyisin suurin osa korteista on ns. online-kortteja. Tämä tarkoittaa sitä, että online-kortin maksu varmistetaan ja varataan reaaliaikaisesti, joten tilillä on oltava riittävä määrä katetta maksusuoritukseen. Aikaisemmin oli käytössä myös ns. offline-kortteja, joiden maksutapahtumat

tumaa ei varmistettu tapahtuman yhteydessä. Muille kuin perusmaksutiliasiak-
kaille on tarjolla myös luottokortteja. Luottokortteihin eli Credit-kortteihin sisältyy
sopimuksessa määritelty luottoraja ja maksuaika. Yhdistelmäkorttiin sisältyvät
molemmat ominaisuudet. (Hemmo & Wuolijoki 2013, 632.)

Muita vielä käytössä olevia maksamisen välineitä ovat käteinen raha, sekki ja
mobiilimaksu. Sekkien käyttö on nykyisin jo aika vähäistä eikä kaikki pankit vält-
tämättä enää tarjoa sekkejä. Myöskään kaikki kaupat eivät ota vastaa sekkimak-
sua. Lisääntyvä maksamisen väline tulee olemaa mobiilisti tarjottava maksu, mo-
biililaitteessa olevan sovelluksen avulla. Tässä luetelluista maksutavoista vain
käteinen raha kuuluu peruspankkipalveluihin.

5.4 Sähköiset palvelut

Pankin sähköisten palvelujen käyttöä varten tarvitaan erillinen sopimus. Sopi-
muksesta käytetään nimeä verkkopankki- tai verkkopalvelusopimus. Sopimuk-
sesta ja palveluntarjoajasta riippuen sisältö voi vaihdella laajuudeltaan. Pelkällä
verkkopankkisopimuksella voi hoitaa ainoastaan pankkipalveluihin liittyviä palve-
lujä. Verkkopalvelusopimukselle mahdollistaa laajemman käytön, esimerkiksi eri-
laiset asiointipalvelut viranomaisten verkkopalveluissa.

Sopimuksen avaaminen edellyttää vahvaa asiakkaan tunnistamista (Finanssiala
2019). Asiakas on todennettava virallisesta suomalaisen viranomaisen myöntä-
mästä henkilöllisyysasiakirjasta, joita ovat passi tai henkilökortti. Todentamisia-
kirjaksi käy myös Euroopan talousalueen, Sveitsin tai San Marinon viranomaisen
myöntämä passi tai henkilökortti. (Laki vahvasta sähköisestä tunnistamisesta ja
sähköisistä luottamuspalveluista 7.8.2009/617.) Pakolaiset ja turvapaikanhakijat
eivät voi saada verkkopalvelua käyttöönsä, ellei heitä voida tunnistaa edellä mai-
nituista asiakirjoista. Pankeilla voi olla toisistaan poikkeavia käytäntöjä. Esimer-
kiksi Osuuspankeissa todentamisasiakirjana käy myös pakolaisen matkustus-
asiakirja tai muukalaispassi, jos haltijan henkilöllisyys on voitu luotettavasti var-
mistaa (OP 2018).

6 PERUSPANKKIPALVELUT SUOMESSA

6.1 Peruspankkipalvelujen toteutuminen Suomessa

Oikeus perusmaksutiliin ja muihin peruspankkipalveluihin on ollut voimassa jo reilut kaksi vuotta. Hallituksen esitys HE 123/2016 hyväksyttiin eduskunnassa 9.12.2016 (Eduskunta 2017). Euroopan Unionin direktiivi 2014/92/EU mukainen sääntely peruspankkipalveluista tuli voimaan kansallisessa lainsäädännössä vuoden 2017 alussa. Tarkkoja julkisia tilastoja tehdyistä pankkikohtaisista sopimuksista ei ole saatavilla. Pankeilta saa vaihtelevasti tietoja tehdyistä sopimuksista. Vuoden 2018 alkupuoliskolla OP-ryhmän perusmaksutilien määrä oli vajaa 4000 kappaletta ja Nordealla noin 2000 kappaletta. Danske Bank ei ole ilmoittanut kokonaismäärää vaan ilmaisee asian suhdeluvulla yksi perusmaksutili tuhatta muuta tiliä kohden. S-Pankissa olevien perusmaksutilien määrä on vähäinen. Muiden pankkien tietoja ei ole saatavilla. Nämä suuntaa antavat luvut kertovat kuitenkin, että kysyntä ei ole ollut merkittävää. Pankit eivät ole erityisesti markkinoineet näitä palveluja. Palvelut ovat esillä, muuta niitä ei mainosteta erikseen. Pankeilla on velvollisuus esittää hinnastossaan erikseen peruspankkipalvelujen hintatiedot. (Koponen 2018.)

Edellä pankkien antamat luvut lienevät suuntaa-antavia, koska Finanssivalvonnan antaman tiedon mukaan vuonna 2017 Suomessa avattujen perusmaksutilien määrä oli 11032 kpl. Hylättyjen hakemusten määrä oli 36 kpl. (Neuvonen 2019.)

6.2 Peruspankkipalvelujen saatavuus ja hinnoittelu

Fiva tekee vuosittain selvityksen peruspankkipalveluiden saatavuudesta ja hinnoittelusta. Lokakuussa 2018 tehdyn selvityksen perusteella tilanne saatavuuden ja hinnoittelun osalta on toteutunut pääosin vaatimusten mukaisesti. Selvityksen mukaan palvelujen kehitys keskittyy digitalisiin palveluihin. Viranomaisen kiinnittää huomiota siihen, että myös jatkossa tulee olla tarjolla kilpailukykyisiä peruspankkipalveluja, digitaalisten palvelujen lisäksi. Palvelujen hinnoittelumalleja on useita ja asiakkaan valitsemalla sisällöllä voi olla vaikutusta palvelumaksuihin.

Vuosien 2016-2018 aikana hintojen muutos on ollut vähäistä. (Finanssivalvonta 2018a.)

Peruspankkipalvelujen hinnoitteluvrtailu vuosina 2016-2018 osoittaa, että vain Debit-kortin hinta on noussut vuoden 2018 aikana (Taulukko 1). Muilta osin keskeisimpien pankkipalvelujen hinnat ovat pysyneet lähes ennallaan. (Finanssivalvonta 2018a).

Palvelu	Hinta 2018	Hinta 2017	Hinta 2016
Tiliote	maksuton	maksuton	maksuton
Tapahtumakysely automaatilla	1,00–1,49 euroa/kysely	1,00–1,49 euroa/kysely	1,00–1,49 euroa/kysely
Online-debit-kortti (mm. Visa Electron)	2,00–2,49 euroa/kk	2,00–2,49 euroa/kk	2,00–2,49 euroa/kk
Debit-kortti	2,50–2,99 euroa/kk	2,00–2,49 euroa/kk	2,00–2,49 euroa/kk
Laskunmaksu konttorissa käteisellä	5,00–6,49 euroa/lasku	7,00–7,49 euroa/lasku	7,00–7,49 euroa/lasku
Laskunmaksu konttorissa tilisiirtana	5,00–5,49 euroa/lasku	5,00–5,49 euroa/lasku	5,00–5,49 euroa/lasku
Laskunmaksu maksupalvelukuorella	2,00–2,49 euroa/lasku	2,00–2,49 euroa/lasku	2,00–2,49 euroa/lasku
Laskunmaksu suoramaksuna tai elaskuna	maksuton	maksuton	maksuton
Laskunmaksu maksuautomatilla	0,50–1,49 euroa/maksu	1,00–1,49 euroa/maksu	0,50–0,99 euroa/lasku

Taulukko 1. Finanssivalvonta 2018.

6.3 Maksutilien vertaileminen

Asiakkailla on mahdollisuus vertailla eri pankkien tarjoamia pankkipalveluja pankkien verkkosivuilla. Vertailua helpottamaan Finanssivalvonta tarjoaa vertailusivuston, mitä ylläpitää FINE Vakuutus- ja rahoitusneuvonta. Vertailusivustosta on säädetty Luottolaitostoiminnasta annetussa laissa. Sivustolta löytyy tiedot Suomessa toimivista pankeista. Pankkien kuluttajille tarjolla olevien maksutilien ja niihin liittyvien palveluiden tiedot ovat ajantasaisesti ja riippumattomasti esitetty vertailusivustolla. Jokaiselta pankilta on vertailussa yksi, yleisin henkilöasiakkaille

tarjottava maksutili, miltä voi nostaa tai mille voi tallettaa varoja. (Finanssivalvonta 2018e.)

Maksutilivertailussa käyttäjä valitsee alueen tai paikkakunnan, pankit ja palvelut, mistä haluaa vertailun tehdä. Vertailutiedot ovat saatavissa yleisistä tilipalveluista, maksamisesta, maksukorteista, käteisen rahan käsittelystä ja muista palveluista. Näistä palveluista käyttäjä voi valita vertailuun haluamansa hintatiedot. (Fine Vakuutus- ja rahoitusneuvonta 2019.)

Taulukoissa 2- 5 on vertailusivuston esimerkkejä peruspankkipalveluista Kuusamossa 17.3.2019 (Fine Vakuutus- ja rahoitusneuvonta 2019).

Taulukko 2. Yleiset tilipalvelut.

	Kuusamon Osuuspankki, Pääkonttori	Danske Bank A/S Suomen sivuliike, Kuusamo	Säästöpankki Optia, Kuusamo	S-Pankki Oy, Prisma Kuusamo	Nordea Bank Oyj, Toimipiste Kuusamo
Yleiset tilipalvelut					
Tilin ylläpito (€/kk)	0,00	2,00	0,00	4,00	2,00
Maksutilin verkkopalvelu (sisältää sähköisen tunnistuspalvelun) (€/kk)	2,70	3,00	3,00	2,50	3,00
Maksutilin verkkopalvelu (ei sähköistä tunnistuspalvelua) (€/kk)	2,70	3,00	3,00	2,50	3,00
Saldokysely automaatilla (€/kpl)	0,40	0,50	1,00	0,75	0,40
Saldokysely konttorissa (€/kpl)	0,00	2,50	-	0,00	0,00
Saldokysely puhelimitse (€/kpl)	0,00	2,50	-	3,00	3,40
Tapahtumakysely automaatilla (€/kpl)	1,00	1,00	1,00	0,75	1,00
Tapahtumakysely konttorissa (€/kpl)	3,00	2,50	-	5,00	3,40
Tapahtumakysely puhelimitse (€/kpl)	2,50	2,50	-	5,00	3,40
Ylimääräinen tiliote, säännöllisesti toimitettu (€/kk)	2,50	1,00	2,00	1,50	2,00
Ylimääräinen tiliote, erikseen pyydettyä (€/kpl)	2,50	5,00	-	10,00	5,00

Taulukosta on havaittavissa, että suurimmat erot tilipalveluissa pankkien välillä ovat tilin kuukausimaksussa. Osuuspankki ja Säästöpankki eivät veloita tilistä kuukausimaksua ollenkaan. Sen sijaan Danske, S-Pankki ja Nordea veloittavat tilistä kuukausittain. (Taulukko 2.)

Taulukko 3. Maksaminen.

	Kuusamon Osuuspankki, Pääkonttori	Danske Bank A/S Suomen sivuliike, Kuusamo	Säästöpankki Optia, Kuusamo	S-Pankki Oy, Prisma Kuusamo	Nordea Bank Oyj, Toimipiste Kuusamo
Maksaminen					
Tilisiirto verkkopalvelussa (SEPA) (€/kpl)	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
Tilisiirto laskunmaksuautomaatilla (SEPA) (€/kpl)	-	-	1,00	-	2,25
Tilisiirto maksupalvelukuorella (SEPA) (€/kpl)	2,00	2,20	3,00	2,50	2,25
Tilisiirto konttorissa tilityltä (SEPA) (€/kpl)	5,00	5,00	7,00	-	5,00
Tilisiirto konttorissa käteisellä (SEPA)	-	-	-	-	-
Verkkomaksu (€/kpl)	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
e-laskun vastaanottopalvelu (€/kpl)	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
Suoramaksupalvelu (€/kpl)	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
Ulkomaan tilisiirto konttorissa (€/kpl)	15,00	20,00	14,00	-	14,00
Ulkomaan tilisiirto verkkopalvelussa (€/kpl)	6,00	10,00	8,00	29,00	6,75
Ulkomaan tilisiirto, vastaanotto (€/kpl)	6,00	6,00	8,00	5,00	6,75

Pankkien perimät palvelumaksut ovat samalla tasolla kaikilla pankeilla (Taulukko 3). Ainoastaan ulkomaan maksujen osalta palvelumaksut poikkeavat reilusti toisistaan. Laskunmaksuautomaatit ovat enää vain osittain käytössä.

Taulukko 4. Maksukortit ja käteinen.

	Kuusamon Osuuspankki, Pääkonttori	Danske Bank A/S Suomen sivuliike, Kuusamo	Säästöpankki Optia, Kuusamo	S-Pankki Oy, Prisma Kuusamo	Nordea Bank Oyj, Toimipiste Kuusamo
Maksukortit ja käteinen					
Debit-kortin tarjoaminen (online) (€/kk)	2,00	3,00	4,00	2,50	2,50
Debit-kortin tarjoaminen (offline) (€/kk)	-	3,00	5,00	2,50	2,50
Käteisnosto konttorissa (€/kpl)	0,00	-	-	0,00	-
Käteisnosto automaatilla - (debit, euro, SEPA) (€/kpl)	0,00	0.00 (Info)	0.00 (Info)	0.00 (Info)	0.00 (Info)
Käteistalletus konttorissa (€/kpl)	0,00	-	-	0,00	-
Käteistalletus automaatilla (€/kpl)	0,00	0.00 (Info)	0.00 (Info)	-	0,00

Käteispalvelujen tarjonta on supistunut. Useat pankit ovat lopettaneet käteisen rahan käsittelyn kokonaan tai rajoittaneet tarjontaa esim. konttorin aukioloaikaa supistamalla. Korttien kuukausimaksuissa on merkittäviä eroja pankkien välillä. Debit-kortin kuukausimaksu on edullisin Osuuspankillä 2,00 eur/kk ja kallein Säästöpankillä 4,00 eur/kk (Taulukko 4).

Taulukko 5. Muut palvelut.

	Kuusamon Osuuspankki, Pääkonttori	Danske Bank A/S Suomen sivuliike, Kuusamo	Säästöpankki Optia, Kuusamo	S-Pankki Oy, Prisma Kuusamo	Nordea Bank Oyj, Toimipiste Kuusamo
Muut palvelut					
Ilmoitus tilin ylityksestä (€/kpl)	12,00	17,00	5,00	9,50	10,00
Ilmoitus maksun hylkäämisestä (€/kpl)	6,50	6,00	5,00	5,50	5,00
Palvelupaketti (maksutili, maksukortti, sähköinen tunnistuspalvelu) (€/kk)	-	6,80	-	-	7,50

Tilin ylityksen ilmoittamisesta asiakkaalta veloitetaan huomattavia summia, Danskessa jopa 17,00 euroa. Edullisinta ilmoittaminen on Säästöpankissa 5,00 euroa. Osa pankeista on paketoinut peruspankkipalvelut yhdeksi palvelupaketiksi, mikä on edullisempi kuin pakettiin kuuluvat palvelut yksittäin hinnoiteltuna. (Taulukko 5.)

7 PERUSMAKSUTILIN AVAAMINEN

7.1 Asiakkaan tunnistaminen asiakkuutta perustettaessa

Asiakkuuden perustamisen edellytys on asiakkaan henkilöllisyyden varmistaminen (Maksulaitoslaki 30.4.2010/297 39:1 §). Pankilla on selvitettävä myös asiakkaan toiminnan luonne ja laajuus sekä tarve palvelun käyttämiselle (Laki rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämisestä 444/2017 3:4 §). Asiakkaan tunnistaminen koskee sekä asiakkuuden perustamistilannetta, että myös asiakkaan muita asiointitilanteita pankissa. Asiakkuutta ei saa perustaa, ellei asiakasta voida tunnistaa (Laki rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämisestä 444/2017 3:1.1 §). Henkilöllisyyden varmistamisen lisäksi palvelun tarjoajalla on velvollisuus selvittää asiakkaan toiminnan luonne ja taustaa riittävän laajasti. Asiakkaan tuntemisesta on säädetty useassa eri laissa. Velvoite asiakkaan tunnistamiselle on sisällytetty mm. lakiin rahanpesusta ja terrorismin rahoittamisen estämisestä, maksupalvelulakiin, maksulaitoslakiin ja lakiin luottolaitostoiminnasta. (Finanssivalvonta 2018a.)

Asiakkaan henkilöllisyys voidaan todentaa suomalaisen viranomaisen myöntämästä asiakirjasta, joita ovat henkilökortti, ajokortti, passi, diplomaattipassi, kuvallinen Kela-kortti, muukalaispassi tai pakolaisen matkustusasiakirja. Lisäksi asiakkaan henkilöllisyys voidaan varmistaa ulkomaisen viranomaisen myöntämästä passista tai matkustusasiakirjana hyväksytystä henkilökortista. Palvelun tarjoajalla on dokumentoitava todentamisasiakirja ja sen tiedot. Tämä tapahtuu yleensä kopioimalla asiakirja ja tallentamalla se. Asiakirjan nimi, tunnistetieto ja myöntäjä on tallennettava myös palveluntarjoajan järjestelmään, erilleen muista asiakastiedoista. (Finanssivalvonta 2018c.) Tuntemistietoja on säilytettävä viisi vuotta vielä asiakassuhteen päättymisen jälkeenkin (Laki rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämisestä 444/2017 3:3.1 §).

Pankilla on oltava asiakkaan nimen ja henkilötunnuksen lisäksi tiedossa myös osoite ja kansalaisuus. Pankki tarvitsee selvityksen asiakkaan elämäntilanteesta ja taloudellisesta asemasta ja siitä onko kysymyksessä asiakkaan pääasiallinen

pankki. Asiakkaalla on annettava selvitys säännöllisestä maksuliikenteen määrästä, tieto varojen ja maksujen alkuperästä ja mahdollisesta ulkomaan rahaliikenteestä. (Finanssivalvonta 2018c.)

Asiakkaan on annettava myös selvitys poliittisesta vaikutusvallasta. Tällä tarkoitetaan asiakkaan tai hänen perheenjäsenensä toimimista kotimaassa tai ulkomailla poliittisesti vaikutusvaltaisessa tehtävässä tai johtavassa asemassa. Tällaisia tehtäviä ovat mm. valtion päämies, hallituksen tai parlamentin jäsenyys, poliittisen puolueen johtoelimen jäsenyys, ylimpien tuomioistuinten jäsenyys, valtion omistaman yhtiön johtotehtävät, puolustusvoimien kenraalikuntaan kuuluminen, kansainvälisen järjestön johtotehtävät tai suurlähettiläänä toimiminen. (Laki rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämisestä 444/2017 1:4.11 §.)

7.2 Perusmaksutilisopimus

Jokaisella ETA-maassa laillisesti asuvalla luonnollisella henkilöllä on oikeus peruspankkipalveluihin, joiden perustana on maksutili. Perusmaksutilin ominaisuuksista on säännelty Euroopan parlamentin ja komission direktiivin 2014/92/EU artiklassa 17. Luottolaitoslaissa on säädetty perusmaksutilisopimukseen kuuluvat palvelut. Tilin avaamisen, käyttämisen ja sulkemisen lisäksi asiakkaalla tulee olla mahdollisuus varojen tallettamiseen ja käteisen nostamiseen ETA-alueella. Maksutapahtuman suorittamisen vaihtoehtoina sopimuksessa ovat tilisiirto, suoraveloitus, maksukortti, pankkipäätte, konttori tai verkkopalvelu samassa laajuudessa kuin niitä tarjotaan muillekin kuin perusmaksutiliasiakkaille. Kaikki perusmaksutilin palvelut pitää tarjota kohtuullisin kustannuksin. (Laki luottolaitostoiminnasta 15:6 a 1-3 §.)

Perusmaksutilisopimus perustuu puitesopimukseen. Palveluntarjoajalla on velvollisuus antaa tietoa sopimuksesta ennakkoon. Asiakkaalle on annettava ennen sopimuksen tekemistä tiedot palvelusopimuksen sisällöstä ja ehdoista pysyvällä tavalla. (Maksupalvelulaki 30.4.2010/290 2:10.1 §.)

Palveluntarjoajasta on annettava nimen lisäksi yhteystiedot, toimiluvan rekisteröintitiedot ja toimintaa valvovan viranomaisen tiedot (Maksupalvelulaki

30.4.2010/290 2:11 §). Maksupalvelusta ja maksutilistä on annettava kuluttajalle perusominaisuuksien lisäksi laajasti tietoja myös palvelun käyttöön liittyen. Asiakkaalle on annettava tiedot mm. maksupalvelutoimeksiannon toteuttamisesta, kuluista ja korosta (Maksupalvelulaki 30.4.2010/290 2:12 §).

Maksupalvelun käyttäjällä on vastuu maksuvälineen turvassa pitämisessä ja ilmoittamisvastuu palveluntarjoajalle, jos maksuväline on kadonnut tai sitä käytetään oikeudettomasti. Sopimuksessa määritellään myös palveluntarjoajan vastuu oikeudettomasta, virheellisestä tai toteuttamattomasta maksutapahtumasta. Edellä mainittujen asioiden ilmoittamiselle ja korjaamiselle on määritetty määräajat. (Maksupalvelulaki 30.4.2010/290 2:13 §.)

Puitesopimus on voimassa toistaiseksi. Jos sopimuksen ehtoja muutetaan, palveluntarjoajalla on ilmoitettava muutoksista vähintään kaksi kuukautta aikaisemmin palvelun käyttäjälle kirjallisesti tai muuten pysyvällä tavalla. (Maksupalvelulaki 30.4.2010/290 3:30.1 §. Puitesopimus on irtisanottavissa käyttäjän toimesta heti päättyväksi, ellei käyttäjä ja palveluntarjoaja ole muuta sopineet. Mahdollinen irtisanomisaika ei voi yhtä kuukautta pidempi. Sen sijaan palveluntarjoajan irtisanomisaika on vähintään kaksi kuukautta. (Maksupalvelulaki 30.4.2010/290 3:34-35 §.) Palveluntarjoajan tekemän irtisanomisen perusteena voi olla tilin käyttämättömyys viimeisen 24 kuukauden aikana tai ettei tilin omistaja asu tai hänellä ei ole laillista oikeutta asua ETA-valtiossa. Pankilla on oikeus kuitenkin purkaa tilisopimus, jos tiliä on käytetty laittoman tarkoitukseen tai jos asiakas on antanut avaushetkellä sellaisia virheellisiä tietoja, mitkä olisivat estäneet tilin avaamisen. Irtisanomis- ja purkamistilanteissa pankilla on kuitenkin velvollisuus kertoa asiakkaalle hänen mahdollisuudestaan valittaa päätöksestä. (Laki luottolaitostoiminnasta 8.8.2014/610 15:6 b §.)

7.3 Perusmaksutilin avaamisesta kieltäytyminen

Perusmaksutilihakemus on käsiteltävä viipymättä. Hakemuksesta on tehtävä hyväksymis- tai hylkäämispäätös kymmenen päivän kuluessa hakemuksen jättämi-

sestä. Hylkäämispäätös on ilmoitettava asiakkaalle kirjallisesti. Vastauksen sisältävä perustelu hylkäämisestä. Perustelua ei kuitenkaan anneta, jos hylkäämisen perusteena on kansallinen turvallisuus tai yleinen järjestys tai sopimus olisi rahanpesulain vastainen. (Luottolaitoslaki 15:6.2-4 §.) Hakemus voidaan hylätä sillä perustella, ettei asiakasta voida tunnistaa luotettavalla tavalla (Laki rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämisestä 444/2017 3:3.1 §). Myös silloin kun asiakkaaseen kohdistuu sellaisia rajoittavia toimenpiteitä, mitkä perustuvat Euroopan unionin toiminnasta tehtyyn sopimukseen, voidaan hakemus hylätä (Laki eräiden Suomelle Yhdistyneiden Kansakuntien ja Euroopan unionin jäsenenä kuuluvien velvoitusten täyttämistä 29.12.1967/659 2a.1 §). Ennen lakimuutosta tilin avaamisesta kieltäytyminen oli mahdollista myös asiakkaan aikaisempaan tiliin tai maksuvälineeseen liittyvään sopimusrikkomuksen tai mahdollisen väärinkäytökseen perustuen (Eduskunta 2016).

Tilidirektiivin mukaan jäsenvaltiot voivat antaa luottolaitoksille mahdollisuuden hakemuksen hylkäämiseen, jos kuluttajalla on jo kyseisessä maassa sellainen maksutili, mikä sisältää perusmaksutiliominaisuudet (Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivi 2014/92/EU artikla 16.5). Tätä mahdollisuutta ei ole kuitenkaan sisällytetty kansalliseen lainsäädäntöön. Lain valmisteluvaiheessa pyydettyissä asiantuntijalausunnoissa kiinnitettiin huomiota mm. tähän kohtaan. Finanssialan keskusliiton mukaan pelkästään rahanpesulakiin ja kansainvälisiin pakotteisiin liittyvät hylkäämisperusteet eivät ole riittäviä. Hylkäämisperusteisiin olisi syytä huomioida myös tilanteet, missä asiakkaalla ei ole riittävää perustetta tilin avaamiselle tai jos hänellä on jo olemassa kyseisessä valtiossa käytössään perusmaksutili. Lisäksi lausunnossa tuotiin esille asiakkaan rikollisen toiminnan vuoksi irtisanotun tilin tilalle haetun uuden tilihakemuksen hylkäämismahdollisuus. Lausunnossa viitataan myös muissa pohjoismaissa vallitseviin käytäntöihin. (Ruokanen 2016, 1-2.)

7.4 Maksuvälineen käyttäminen

Maksuvälineen eli maksukortin säilyttämisestä ja käyttämisestä vastaa kortin haltija. Maksupalvelulaissa on säädetty palveluntarjoajan tiedonantovelvollisuudesta puitesopimuksen teon yhteydessä maksuvälineen käyttämiseen liittyvistä vastuu- ja oikeuskysymyksistä. Näitä tietoja ovat mm. kortinhaltijan vastuu kortin turvallisesta säilyttämisestä, ilmoitusvelvollisuudesta kortin katoamisessa tai oikeudettomassa käytössä. (Maksupalvelulaki 30.4.2010/290 2:14 §.) Maksuvälineen myöntämiseen ja käyttöön liittyy sopimusehdot, joiden mukaisesti haltijan on huolehdittava maksuvälineestä ja siihen liittyvistä tunnuksista. Vastuu alkaa maksuvälineen ja tunnusten luovutushetkestä. (Maksupalvelulaki 30.4.2010/290 6:53.1-2 §.) Kortin myöntäjien verkkosivuilta löytyy ohjeistuksia, miten toimia eri tilanteissa. Esimerkiksi Osuuspankin verkkosivulla on kerrottu turvallisesta maksamisesta (OP Osuuskunta 2019a).

Maksuvälineen sulkemiseen on palveluntarjoajalla sekä velvollisuus että oikeus. Maksuvälineen haltijan tehtyä ilmoituksen maksuvälineen katoamisesta tai oikeudettomasta käytöstä, on palveluntarjoajan estettävä maksuvälineen käyttö. Jos palveluntarjoaja huomaa maksuvälineen turvallisuuden vaarantuneen tai epäilee vilpillistä tai oikeudetonta käyttöä, syntyy oikeus maksuvälineen sulkemiseen. Sulkemisesta on ilmoitettava ehtojen mukaan sovitulla tavalla etukäteen tai se voidaan tehdä vasta myös välittömästi käytön estämisen jälkeen, jos se lisävahinkojen syntymisen estämiseksi on perusteltua. (Maksupalvelulaki 30.4.2010/290 6:56-57 §.)

Palveluntarjoajalla on velvollisuus palauttaa maksupalvelun käyttäjälle häneltä oikeudettomasti veloitettu maksu. Palauttamisen on tapahduttava heti tai viimeistään seuraavana pankkipäivänä, kun tapahtuma havaittiin tai maksupalvelun käyttäjä ilmoitti tapahtuneesta. (Maksupalvelulaki 30.4.2010/290 7:63.1 §.)

7.5 Maksuvälineen käyttäjän vastuu

Maksuvälinettä ja siihen liittyviä tunnuksia on säilytettävä huolellisesti. Kortin ja tunnusten säilyttäminen samassa paikassa, esimerkiksi lompakossa ei ole turvallista. (Kilpailu- ja kuluttajavirasto 2018.)

Maksuvälineen haltijalla on ilmoittamisvastuu palveluntarjoajalle maksuvälineen katoamisesta, joutumisesta toisen haltuun tai sen oikeudettomasta käytöstä. Ilmoittaminen täytyy tehdä ilman aiheetonta viivytystä (Maksupalvelulaki 30.4.2010/290 6:54 §). Maksuvälineen haltijan vastuu oikeudettomasta käytöstä on rajallinen paitsi silloin kun kysymyksessä on hänestä itsestään johtuva syy. Tällaisia tilanteita ovat maksuvälineen luovuttaminen henkilölle, jolla ei ole siihen käyttöoikeutta, riittämätön huolehtiminen maksuvälineestä ja tunnuksista tai ilmoitusvelvollisuuden laiminlyönti maksuvälineen katoamisesta tai joutumisesta oikeudettomasti toiselle. Huolimattomuudesta tai ilmoitusvelvollisuuden täyttämättä jättämisen vuoksi tapahtuvan oikeudettoman käytön vastuu maksupalvelun käyttäjälle rajoittuu kuitenkin 50 euroon, jollei kyseessä ole tahallisuus tai törkeä huolimattomuus. Jos maksupalvelun käyttäjä on huolehtinut velvoitteistaan, ei hän vastaa miltään osin oikeudettomasta käytöstä. (Maksupalvelulaki 30.4.2010/290 7:62 §.) Maksuvälineen käyttäjän vastuu oli aiemmin 150 euroa. Finanssiala kiinnitti huomiota lausunnossaan hallituksen esityksessä HE 132/2017 olleeseen käyttäjän vastuun alentamiseen. Lausunnon mukaan tällä arvioidaan olevan negatiivinen vaikutus maksuvälineen käyttäjän maksuvälineestä huolehtimiseen (Tolvanen 2017, 4).

Hallituksen esityksen sisältö kohdistuu maksupalvelulain muuttamiseen 2. maksupalveludirektiivin (PSD2) säännösten mukaiseksi (HE 132/2017, 61-80). Tähän liittyvä Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivin (EU) 2015/2366 artikla 74 on jäsenvaltioita sitova.

8 MAKSUTILIN SIIRTO

8.1 Pankin vaihtaminen

Pankin vaihtaminen vaatii asiakkaalta monen asian huomioon ottamista. Finanssiala on laatinut kuluttajille yleiset ohjeet tiliasioinnin siirtämisestä pankista toiseen (Finanssiala 2017). Maksutiliin on usein liitetty erilaisia palveluja. Yleisimpiä ovat maksukortti, verkkopalvelu, e-lasku ja suoraveloitussopimukset. Pankin vaihtotilanteessa ja maksutilin vaihtuessa, muuttuu myös tilinumero. Rahaliikenteeseen ei saisi tulla katkosta, joten pankin ja tilinumeron vaihtumisen pitää sujua ilman katkoja. Uusi tilitieto pitää informoida maksajille ja uudet e-laskusopimukset ja veloitussopimukset on saatava voimaan mahdollisimman pian. Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivin 2014/92/EU 10. artiklassa säännellään tilinsiirtoon liittyviä palveluja.

Kansallisen lainsäädännön valmisteluvaiheessa tilidirektiivin osalta oli esillä myös kansallinen lisäsääntely. Finanssivalvonta antoi valtiovarainministeriölle lakimuutoksen valmisteluvaiheessa lausunnon, missä kansalliselle lisäsääntelylle ei katsottu olevan erityistä tarvetta. Lausunnossa huomiota kiinnitettiin lainvalmistelun kohtiin, mitkä ovat mukana direktiivissä, mutta joiden toteuttamista ei edellytetä. Lausunnon mukaan mm. tilinumeron siirrettävyyttä eikä tilisiirtojen ja suoramaksujen kansallista edelleen lähetystä ei ole syytä sisällyttää kansalliseen lainsäädäntöön. (Ruokanen 2016, 1.) Tällaisten valmiuksien luominen pankkijärjestelmiin olisi merkittävä investointi ja etupainotteinen käyttöönotto ei olisi välttämättä järkevää, koska EU-komissio tulee arvioimaan myöhemmin uudelleen koko EU-alueen kattavaa sääntelyä. Kansallinen järjestelmä ei välttämättä sopisi koko EU-aluetta koskevaan tekniseen ratkaisuun. (Karhunen 2016). Tähän samaan asiaan kiinnitti huomiota myös Wuolijoki artikkelissaan FINEn juhlakirjassa Rahoitus- ja rahoitusneuvonta 45 vuotta (Wuolijoki 2016)

8.2 Tilinsiirron toteuttaminen

Pankin vaihtaminen on helppoa, koska Luottolaitoksella on velvollisuus tarjota kuluttajalle palvelua tilinsiirtotilanteessa (Valtiovarainministeriö 2016). Tiedot voimassa olevista suoraveloituksista ja -maksuista, pysyväistoimeksiannoista sekä sähköisistä laskuista on sekä lähettävän, että vastaanottavan luottolaitoksen toimesta annettava kuluttajalle maksutta. Kyseisistä tapahtumista on myös annettava tiedot 13 kuukautta taakse päin. (Laki luottolaitostoiminnasta 8.8.2014/610 15:2 §.)

Tilinsiirto tapahtuu asiakkaan antaman toimeksiannon ja valtakirjan perusteella (OP Osuuskunta 2019b). Saatuaan on vastaanottavan luottolaitoksen pyydettävä kahden pankkipäivän kuluessa siirtävältä luottolaitokselta tiedot asiakkaan tiliin liittyvistä valtuutuksista ja veloituksista, sähköisistä laskuista sekä näistä tapahtumista 13 kuukauden ajalta. Lisäksi luovuttavaa luottolaitosta pyydetään lopettamaan tiliin kohdistuvat sopimukset, sulkemaan maksuvälineen ja tilin sekä siirtämään lopetettavan tilin varat vastaanottavassa pankissa olevalla tilille. Saatuaan pyydetyt tiedot, on vastaanottavan luottolaitoksen viiden pankkipäivän kuluessa tehtävä tarvittavat suoraveloituksiin, suoramaksuihin, pysyväistoimeksiantoihin ja sähköisiin laskuihin liittyvät toimet valtuutuksen mukaisesti. Vastaanottavan luottolaitoksen on ilmoitettava tilisiirtojen tekijöille ja suoraveloittajille tiedot uudesta tilistä sekä sähköisiä laskuja lähettävälle tieto uudesta verkkolaskuosoitteesta. Kuluttajan vastaanottavalle pankille antamassa valtuutuksessa täytyy olla vähintään kuusi pankkipäivää aikaa edellä mainittujen seikkojen toteuttamiseen. Määräajan lasku alkaa siitä, kun vastaanottava pankki tarvittavat tiedot siirtävältä luottolaitokselta. (Laki luottolaitostoiminnasta 8.8.2014/610 15:3 §.)

Siirtävällä luottolaitoksella on viisi pankkipäivää aikaa toimittaa pyydetyt tiedot vastaanottavalle pankille ja tehtävä kuluttajan antaman valtuutuksen mukaiset tehtävät määrättyinä päivinä. Tiliin liittyvien maksuvälineiden on oltava kuluttajan käytettävissä määräpäivään saakka. (Laki luottolaitostoiminnasta 8.8.2014/610 15:4-5 §.) Toimenpiteille asetetut määräajat selkeyttävät tilin siirtoihin liittyvät käytännön toimenpiteet. Vastuu toteutumisesta on pankeilla ja tämä varmistaa

asiakkaalle palvelujen toimivuuden katkeamatta. Toisaalta määräajat voivat aiheuttaa varsinkin pienille pankeille haasteita suoriutua määräajassa.

Tilin sulkemisesta voidaan periä palvelumaksu. Tilin siirtämisestä aiheutuvat pankin virheestä tai myöhästymisestä johtuvista kustannuksista kuluttajalla on oikeus saada korvaus. Mahdollisissa ongelmatilanteissa voi olla syytä käyttää ulkopuolista tahoa ratkaisun löytymiseksi. (Sinun Eurooppasi Euroopan unioni 2019.)

9 FINANSSIALAN SÄÄNTELY TULEVAISUUDESSA

9.1 Tulossa olevia muutoksia

Sääntely ei tule jatkossa vähentymään, vaan edelleen Euroopan unionin alueella tullaan tekemään toimenpiteitä, mitkä parantavat kuluttajan asemaa riippumatta siitä missä jäsenvaltiossa hän asuu. Tämä tarkoittaa ratkaisuja kilpailun ylläpitämiseksi ja peruspankkipalvelujen saatavuuden turvaamiseksi. Päätöksissä tullaan kuitenkin huomioimaan palvelujen saavutettavuus, asiakkaan tunnistamisen ja tuntemisen varmistaminen eri kanavissa sekä rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estäminen. Saavutettavuusdirektiivi ja siihen liittyvä lainsäädäntö on astunut voimaan huhtikuussa 2019 (Valtiovarainministeriö 2019). Tällä säädöksellä pyritään turvaamaan kaikkien kansalaisten tasavertaiset mahdollisuudet toimia digitaalisessa yhteiskunnassa. Saavutettavuusvaatimukset koskevat myös luottolaitoksia. Vahvaan sähköiseen tunnistamiseen liittyvä lakimuutos astuu voimaan vuoden 2019 aikana (Liikenne- ja viestintäministeriö 2019). Viime aikoina on ollut havaittavissa kansainvälisen talousrikollisuuden kasvua ja rahanpesuun ja terrorismin rahoittamisen estämiseen tullaan kiinnittämään erityistä huomiota. Euroopan komissio on julkaissut uuden luettelon niistä EU:n ulkopuolisista kolmansista maista, joissa on erityinen riski näiden toteutumiseen (Euroopan komissio 2019).

Uusi maksupalveludirektiivi PSD2 tulee voimaan syyskuussa 2019. Direktiivissä on säädetty uusista tietoturva-vaatimuksista. Tunnistautumisen pitää tapahtua kaksivaiheisesti. Tunnukset ja salasanat pitää olla sellaisia, ettei niitä voida helposti kopioida. Direktiivin vaatimusten toteuttaminen on aiheuttanut tulkintaa ja toistaiseksi ei ole tarkkaa tietoa, miten tunnistautuminen verkkopalveluun voidaan jatkossa toteuttaa. Tällä hetkellä käytössä olevien avainlukulistojen käyttäminen lain voimaan tulon jälkeen on epätodennäköistä. (Lehto 2019, 6-7.) Esimerkiksi OP-ryhmä on muuttamassa omaa tunnistautumismenetelmää direktiivistä johtuen. Verkkopalveluun tunnistautumisessa hyödynnetään jatkossa OP-mobiilisovelluksessa käytettävää käyttäjän itse valitsemaa tunnuslukua eli mobiiliavainta. Mobiiliavaimen käyttö edellyttää älypuhelinia ja siihen ladattua OP-mobiilisovellusta. (Aaltonen 2019.)

ETA-alueella laillisesti asuvien mahdollisuus peruspankkipalvelujen käyttöön missä EU:n jäsenvaltiossa tahansa saattaa omalta osaltaan lisätä rahanpesun riskiä. Suomessa on tehty havaintoja lisääntyneestä ammattimaisesta rahanpesusta. Poliisin mukaan ammattimaiset rahanpesijät eli ammattimuulit toimivat myös Suomessa. Vuoden 2018 aikana ammattimuuleihin liittyviä rahanpesuilmoituksia tehtiin rahanpesun selvittelykeskukselle kymmeniä. On arvioitu, että ammattimuulit ovat avanneet jo satoja pankkitilejä Suomessa. Poliisin näkemyksen mukaan ammattimuulien toimintaan Suomessa tulee jatkossa vaikuttamaan miten tilin avaamiseen ja maksukortin saamiseen liittyvät käytännöt kehittyvät. (Poliisi 2019.)

9.2 Tilidirektiivin seuraava vaihe

Tilidirektiivin kansallisista toteutuksista ja toteumista pitää jäsenvaltioiden antaa selvitys EU-komissiolle kahden vuoden välein, seuraavan kerran vuonna 2020. Selvityksessä on tultava esille siirrettyjen maksutilien määrä ja evättyjen siirtohakemusten osuus. Samalla tavalla tulee raportoida myös perusmaksutilihakemukset ja niitä tarjoavien luottolaitosten määrä. Selvitys on annettava myös siitä, miten maksupalvelun tarjoajat ovat hoitaneet maksuihin liittyvät tiedonantovelvoitteensa kuluttajille. (Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivi 2014/92/EU artikla 27.)

Euroopan komissio tulee antamaan Euroopan parlamentille ja neuvostolle 18.9.2019 mennessä selvityksen tilidirektiivin soveltamisesta ja tekee tarvittaessa tähän liittyvän uuden lakiehdotuksen. Selvityksessä tullaan arvioimaan mm. maksujen ohjaamisen toteuttaminen automaattisesti toiselta maksutililtä ja tilinsiirtopalvelun toteuttaminen niihin tilanteisiin missä luovuttava ja vastaanottava maksupalvelun tarjoaja sijaitsevat eri jäsenvaltiossa. Selvityksessä tullaan myös arvioimaan tilinumeron siirrettävyyden hyödyt ja kustannukset unionin alueella. (Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivi 2014/92/EU artikla 28.)

10 POHDINTA

Finanssiala muutokset tulevat jatkumaan sääntelyn myötä ja myös teknologian kehityksen myötä. Digitalisaatio tuo uusia palveluja ja toimijoita pankkisektorille. Perinteisten pankkien rinnalle tulee palvelun tarjoajia, jotka saattavat keskittyä ja erikoistua vain kapean osa-alueen hoitamiseen. Uudet toimijat tulevat keskittymään sähköisiin palveluihin, joilla pyritään tuottamaan palveluja, jotka ovat hintakilpailukyisiä ja käyttäjäystävällisiä. Asiakkaat voivat jatkossa hankkia haluamansa palvelut useammalta toimijalta ja myös vaihtaa sujuvasti palveluntuottajaa kokemuksiensa mukaan. (Eskelinen & Gerdt 2018, 184.)

Toimintaympäristön muutos pakottaa pankit arvioimaan omaa ansaintaansa uudelleen. Jos asiakkaat hyödyntävät tulevaisuudessa markkinoille tulevia digitaalisia palveluja ja perinteistä luottolaitosta käytetään vain palveluissa, mitä ei digitaalisesti ole saatavilla, on sillä todennäköisesti vaikutusta myös peruspankkipalvelujen saatavuuteen ja hinnoitteluun. Osa sääntelystä kohdistuu pelkästään luottolaitoksiin. Esimerkiksi toinen maksupalveludirektiivi PSD2 mahdollistaa markkinoilla uusien maksutoimeksiantojen ja tilitietopalvelujen tarjoajat. Nämä palveluntarjoajat toimivat pelkästään sähköisissä kanavissa. Nämä toimijat voivat aiheuttaa sen, että pankkien rooli maksujen välittäjänä vähenee.

Oikeus peruspankkipalveluihin ETA-maassa laillisesti asuvalle henkilölle nykyisen lainsäädännön mukaisesti ei ole perinteisille pankeille kiinnostava asiakasryhmä. Kyseisen asiakasryhmän palveleminen ei tuo pankeille välttämättä ansaintaa, mutta lisää työtä asiakkuuden perustamisen ja hoitamisen osalta. Lisääntyvä kansainvälinen rikollisuus tuo mukanaan mahdollisesti enemmän myös valvontaa rahanpesulain vaatimusten täyttämiseksi. Kortti- ja verkko-ostojen määrä tulee kasvamaan edelleen. Samaan aikaan kuitenkin käyttäjän vastuu vähenee ja pankin kasvaa. Tämä voi omalta osaltaan vähentää pankkien kiinnostusta muista jäsenmaista tulevia asiakkaita kohtaan. Käytännön tasolla ongelmia voi tuoda myös kielikysymykset. Pankeissa ei välttämättä löydy riittävää kielitaitoa ulkomaalaisten asiakkaiden hoitamiseen. Maahanmuuttajat voivat olla vain

tilapäisesti Suomessa ja siirtyä helposti toiseen maahan. Näissä tilanteissa palvelut saattavat jäädä voimaan ja mahdollisten tili- ja maksuvälineongelmien hoito on hankalaa.

Nähtäväksi jää mitä Euroopan parlamentti ja neuvosto tulee tekemään tilidirektiiville vuoden 2019 syksyllä tapahtuvan uudelleen tarkastelun pohjalta. Komissio antaa Euroopan parlamentille ja neuvostolle kertomuksen direktiivin soveltamisesta ja tekee mahdollisen lakiehdotuksen direktiivin muuttamisesta. Tarkastelussa tulee olemaan jäsenvaltioiden direktiivin kansallinen täytäntöönpano ja noudattaminen, tilien hinnoittelu ja siirrettyjen tilien määrät. Arvioitavaksi on tulossa myös tilinsiirron toteuttaminen jäsenvaltiosta toiseen tarpeellista ja onko perusmaksutiliin liittyviin palveluihin tarvetta tehdä muutoksia maksuvälineiden ja teknologian kehittymisen vuoksi. (Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivi 2014/92/EU artikla 28.)

LÄHTEET

- Aaltonen, L. 2019. Pelkkä avainlukulista ei pian enää riitä – Mobiiliavain kannattaa aktivoida viimeistään nyt. Op.media. Viitattu 24.4.2019. <https://op.media/talous/raha-ja-arki/pelkka-avainlukulista-ei-pian-ena-riita-mobiiliavain-kannattaa-aktivoida-viimeistaan-nyt-ce182027022e41e090fe531c2caaafb7>.
- Alhonsuo, S., Nilsen, S., Nousiainen, S., Pellikka, T. & Sundberg, S. 2012. Finanssitoiminnan käsikirja. 2., uudistettu painos. Helsinki: Finva.
- Demirguc-Kunt, A. & Klapper, L. 2012. Measuring Financial Inclusion, The Global Findex Database. Viitattu 2.5.2019. <http://documents.worldbank.org/curated/en/453121468331738740/pdf/WPS6025.pdf>.
- Eduskunta 2016. Hallituksen esitys HE123/2016 vp. Viitattu 14.4.2019. https://www.eduskunta.fi/FI/vaski/HallituksenEsitys/Sivut/HE_123+2016.aspx.
- Eskelinen, S., & Gerd, B. 2018. Digiajan asiakaskokemus. Helsinki: Alma Talent.
- Euroopan komissio 2019. Lehdistötiedote 13.2.2019. Viitattu 7.4.2019. http://europa.eu/rapid/press-release_IP-19-781_fi.htm.
- Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivi 2014/92/EU.
- Euroopan parlamentti 2012. Euroopan parlamentin päätöslauselma 4. heinäkuuta 2012 suosituksista komissiolle peruspankkipalvelujen saatavuudesta. Viitattu 25.4.2019. <http://www.europarl.europa.eu/sides/getDoc.do?pubRef=-//EP//TEXT+TA+P7-TA-2012-0293+0+DOC+XML+V0//FI>.
- Euroopan Unioni 2014. Euroopan Unionin virallinen lehti. Viitattu 15.2.2019. <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/FI/TXT/PDF/?uri=OJ:L:2014:257:FULL&from=FI>
- Euroopan Unioni 2019. Pankkitili toisessa EU-maassa. Viitattu 16.3.2019. https://europa.eu/youreurope/citizens/consumers/financial-products-and-services/bank-accounts-eu/index_fi.htm.
- Finanssiala ry 2017. Ohje tiliasioinnin siirtämisestä toiseen pankkiin. Viitattu 10.2.2019. https://www.finanssiala.fi/materiaalit/ohje_tiliasioinnin_siirtamiseksi.pdf.
- Finanssiala ry 2018a. Pankkiala. Viitattu 26.1.2019. <http://www.finanssialalle.fi/opintomateriaalit/finanssialan-perusteet/pankkiala/henkiloasiakkaan-paivittaispalvelut.html>.
- Finanssiala ry 2018b. Pankkiala. Viitattu 26.1.2019. <http://www.finanssialalle.fi/opintomateriaalit/finanssialan-perusteet/pankkiala/henkiloasiakkaan-rahoituspalvelut.html>.
- Finanssiala ry 2019a. Suomalaisen finanssialan ääni Suomessa ja Euroopassa. Viitattu 23.3.2019. <http://www.finanssiala.fi/meista/Sivut/default.aspx>.

Finanssiala ry 2019b. Tunnistaminen. Viitattu 29.3.2019. <http://www.finanssiala.fi/pankkiturvallisuus/Sivut/tunnistaminen.aspx>.

Finanssialan keskusliitto 2015. Hyvä pankkitapa. Viitattu 23.3.2019. http://www.finanssiala.fi/materiaalit/hyva_pankkitapa.pdf.

Finanssivalvonta 2018a. Toimivalta ja toiminnan rahoitus. Viitattu 16.3.2019. <https://www.finanssivalvonta.fi/finanssivalvonta/toimivalta-ja-rahoitus/>.

Finanssivalvonta 2018b. Selvitys peruspankkipalveluiden saatavuudesta ja hinnoittelusta 2018. Viitattu 15.3.2019. <https://www.finanssivalvonta.fi/kuluttajan-suoja/kysymyksiä-ja-vastauksia/pankkipalvelut/peruspankkipalvelut/selvitys-peruspankkipalveluiden-saatavuudesta-ja-hinnoittelusta-2018/>.

Finanssivalvonta 2018c. Asiakkaan tunnistaminen ja tunteminen. Viitattu 26.3.2019. <https://www.finanssivalvonta.fi/kuluttajansuoja/kysymyksiä-ja-vastauksia/asiakkaan-tunnistaminen-ja-tunteminen/>.

Finanssivalvonta 2018d. Rahoitusvälineiden kaupankäynti, sijoituspalvelut ja sijoittajansuoja – MiFID II ja MiFIR. Viitattu 26.1.2019. <https://www.finanssivalvonta.fi/saantely/saantelykokonaisuudet/mifid-ii-ja-mifir/>.

Finanssivalvonta 2018e. Maksutilivertailusivusto. Viitattu 16.3.2019. <https://www.finanssivalvonta.fi/kuluttajansuoja/kysymyksiä-ja-vastauksia/maksutilivertailusivusto/>.

Fine Vakuutus- ja rahoitusneuvonta 2019. Maksutilivertailu. Viitattu 17.3.2019. <https://maksutilivertailu.fine.fi/>.

Hallituksen esitys HE 132/2017.

Karhunen, J. 2016. EU-lakeihin taas Suomi -extraa: tarvitaanko pankin vaihtoon kallis järjestelmä. Finanssiala Uutismajakka. Viitattu 7.4.2019. http://www.finanssiala.fi/uutismajakka/Sivut/EU_lakeihin_tas_Suomi_ekstraa.aspx.

Kilpailu- ja kuluttajavirasto 2015. Kuluttaja-asiamiehen linjaus. Maksaminen ja laskutus. Viitattu 28.3.2019. <https://www.kkv.fi/ratkaisut-ja-julkaisut/julkaisut/kuluttaja-asiamiehen-linjaukset/aihekohtaiset/maksaminen-ja-laskutus/>.

Kilpailu- ja kuluttajavirasto 2016. Kuluttaja-asiamiehen uutiskirje. Viitattu 7.4.2019. <https://www.anpdm.com/article/414658437445465F427046415C4471/17684125/3892780>.

Kilpailu- ja kuluttajavirasto 2018. Maksukortin katoaminen. Viitattu 24.4.2019. <https://www.kkv.fi/Tietoa-ja-ohjeita/Maksut-laskut-perinta/maksukortin-katoaminen/>.

Kontkanen, E. 2016. Pankkitoiminnan käsikirja. 4., uudistettu painos. Helsinki: Finva.

Koponen, J. 2018. Pelkkä pankkitili, debit-kortti ja verkkopankkitunnukset? Peruspankkipalvelupaketit ovat kiinnostaneet vain harvoja. Yle 15.5.2018. Viitattu 16.3.2019. <https://yle.fi/uutiset/3-10194176>.

Laki eräiden Suomelle Yhdistyneiden Kansakuntien ja Euroopan unionin jäsenenä kuuluvien velvoitusten täyttämisestä 29.12.1967/659.

Laki luottolaitostoinnasta 8.8.2014/610.

Laki rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämisestä 444/2017.

Laki rahoitusvakausviranomaisesta 1195/2014.

Laki sähköisestä tunnistautumisesta ja luottamuspalveluista 7.8.2009/617.

Lehto, T. 2019. Tunnistautumisessa tulee kiire. Kauppalehti 2.4.2019.

Liikenne- ja viestintäministeriö 2019. Vahvaa sähköistä tunnistamista koskevat lakimuutokset voimaan. Viitattu 7.4.2019. <https://www.lvm.fi/-/vahvaa-sahkoista-tunnistamista-koskevat-lakimuutokset-voimaan-1003082>.

Maksulaitoslaki 30.4.2010/297.

Maksupalvelulaki 30.4.2010/290.

Moniheli ry 2017. Henkilökorttilaki ja Perusmaksutili – vaikutukset 1.1.2017 alkaen. Viitattu 14.4.2019. <https://www.moniheli.fi/@Bin/305354/Perusmaksutili-asiakkaiden+palvelut+pankkineutraali+materiaali.pdf>.

Neuvonen, K. 2019. Maksutilidirektiivin (PAD) arviointia varten toimitetut. Sähköposti kati.neuvonen@finanssivalvonta.fi 24.4.2019. Tulostettu 25.4.2019.

OP Osuuskunta 2019a. Turvallista maksamista kassalla ja verkossa. Viitattu 2.5.2019. <https://www.op.fi/turvallinen-asiointi/turvallista-maksamista-kassalla-ja-verkossa>.

OP Osuuskunta 2019b. Vaihda pankkia OPhen. Viitattu 14.4.2019. <https://www.op.fi/henkiloasiakkaat/pankin-vaihto-ophen>.

Poliisi 2019. Rahanpesun selvittelykeskukselle tehtiin viime vuonna kymmeniä ammattimuuleihin liittyviä rahanpesuilmoituksia – KRP arvioi muulien perustaneen satoja suomalaisia pankkitilejä. Viitattu 7.4.2019. https://www.poliisi.fi/keskusrikospoliisi/tiedotteet/1/0/rahanpesun_selvittelykeskukselle_tehtiin_viime_vuonna_kymmenia_ammattimuuleihin_liittyvia_rahanpesuilmoituksia_krp_arvioi_muulien_perustaneen_satoja_suomalaisia_pankkitileja_78712.

Rahoitusvakausvirasto 2018. Talletussuoja. Viitattu 13.4.2019. <https://rvv.fi/talletussuoja>.

Ruokanen, E. 2016. Lausunto 18.4.2016. FK ei kannata maksutilidirektiivin täytäntöönpanossa kansallista lisäsääntelyä. Finanssialan keskusliitto. Viitattu 6.4.2019. http://www.finanssiala.fi/lausunnot/FK_lausunto_18042016_HE_luonnos_luottolaitostoinnintalaki.pdf.

Ruokanen, E. 2016. Lausunto 26.9.2018. Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi luottolaitostoinnasta annetun lain muuttamisesta eräksi siihen liittyviksi laeiksi. Finanssialan keskusliitto. Viitattu 6.4.2019. <https://www.eduskunta.fi/FI/vaski/JulkaisuMetatieto/Documents/EDK-2016-AK-76245.pdf>.

Sijoituspalvelulaki 14.12.2012/747.

Sinun Eurooppasi Euroopan unioni 2019. Tilin siirtäminen toiseen pankkiin. Viitattu 7.4.2019. https://europa.eu/youreurope/citizens/consumers/financial-products-and-services/bank-accounts-eu/index_fi.htm#shortcut-4-tilin-siirtminen-toiseen-pankkiin.

Talouselämä 2018. Viitattu 26.1.2019. <https://www.talouselama.fi/uutiset/digitaalivien-sukupolvi-haluaa-kayda-pankkikonttorissa-ja-toivoo-pankin-palkitsevan-uskollisuudesta/a3e9cd59-f49e-3adc-925d-4f017a9aeb11>.

Tolvanen, I. 2017. Lausunto 26.10.2017. FA:n lausunto hallituksen esityksen maksupalvelulain ym. muutoksia koskevasta hallituksen esityksestä ja maksulaitoslain ym. muutoksia koskevasta hallituksen esityksestä. Finanssiala. Viitattu 6.4.2019. http://www.finanssiala.fi/lausunnot/FA_lausunto_26102017_TaV_HE_maksupalvelulaki_ja_HE_maksulaitoslaki.pdf.

Valtiovarainministeriö 2016. Pankin vaihtaminen helpottuu vuodenvaihteessa. Viitattu 14.4.2019. https://vm.fi/artikkeli/-/asset_publisher/pankin-vaihtaminen-helpottuu-vuodenvaihteessa

Valtiovarainministeriö 2019. Saavutettavuus. Viitattu 7.4.2019. <https://vm.fi/saavutettavuusdirektiivi>.

Wuolijoki, S. 2009. Pankin neuvontavastuu. Jyväskylä: Lakimiesliiton kustannus.

Wuolijoki, S. & Hemmo, M. 2013. Pankkioikeus. Helsinki: Talentum.

Wuolijoki, S. 2016. Hyvän sääntelyn periaatteet ja finanssialan viimeaikainen sääntely. Vakuutus- ja finanssineuvonta 45 vuotta. Viitattu 7.4.2019. <https://www.fine.fi/media/julkaisut-2017/sakari-wuolijoki-hyvan-saantelyn-periaatteet-ja-finanssialan-viimeaikainen-saantely.pdf>.